

Mesleki Olgunluğun Yordayıcıları Olarak Aile Etkisi, Yaşam Yönelimi ve Kariyer Kararı Verme Durumu

Beyza BULUT
Milli Eğitim Bakanlığı
beyzakincal@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4430-7007

Feride BACANLI
Gazi Üniversitesi
ferbacanli@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5712-3867

Araştırma Makalesi	DOI: 10.31592/aeusbed.1031097
Geliş Tarihi: 01.12.2021	Revize Tarihi: 10.03.2022
	Kabul Tarihi: 21.03.2022

Atf Bilgisi

Bulut, B. ve Bacanlı, F. (2022). Mesleki Olgunluğun yordayıcıları olarak aile etkisi, yaşam yönelimi ve kariyer kararı verme durumu. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 239-256.

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin aile etkisi, yaşam yönelimi ve kariyer karar verme durumunun mesleki olgunluk puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemektir. Ayrıca bu çalışmada lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyete, sınıf düzeyine ve anne-baba eğitim düzeyine göre incelenmesi de amaçlanmıştır. Çalışma grubunu 310 (159 kız ve 151 erkek) lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Yaşam Yönelimi Ölçeği (YYÖ-R), Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (KSAEÖ) ve Mesleki Olgunluk Ölçeği (MOÖ) kullanılmıştır. Araştırmanın verileri Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi, t testi, tek yönlü varyans ve Kruskal Wallis-H testi kullanılarak çözümlenmiştir. Regresyon analizi sonuçları, yaşam yönelimi ve kariyer kararı verme durumunun birlikte mesleki olgunluğa ilişkin toplam varyansın %6.7'sini açıkladığını göstermiştir. Kariyer kararını verme durumu, mesleki olgunluğun en güçlü yordayıcı olup bunu yaşam yönelimi takip etmektedir. Aile etkisi mesleki olgunluğu anlamlı düzeyde yordamamıştır. Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyete, sınıf düzeyine, anne ve babanın öğrenim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları ilgili literatüre dayanılarak tartışılmıştır. Gelecekteki teorik ve uygulamaya yönelik araştırmalar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Mesleki olgunluk, yaşam yönelimi, aile etkisi, kariyer kararı verme durumu.

Family Influence, Life Orientation and Career Decision Making as Predictors of Vocational Maturity

ABSTRACT

The main purpose of this research is to determine whether family influence, life orientation, and career decision status of high school students predict their vocational maturity scores. In addition, the purpose of this study is to examine whether the vocational maturity levels of high school students differ significantly according to educational status of parents, grade level and gender. Study group consists of 310 (159 female and 151 male) high school students. Personal Information Form, Life Orientation Scale (LOS-R), Family Influence Scale (FIS) and Vocational Maturity Scale (VMS) were used to collect data. Data was analyzed using with the Multiple Linear Regression Analysis, t test, one-way variance and Kruskal Wallis-H test were used to analyze the data. Regression analysis results indicated that life orientation and career decision status together explained 6.7% of the total variance regarding vocational maturity. Made a career decided is the strongest predictor of vocational maturity, followed by life orientation. The ratio of family influence to predict vocational maturity did not reach the level of significance. Family influence did not significantly predict vocational maturity. It was found that vocational maturity levels of the students did not differ significantly according to gender, grade level, education level of the parents. The results of the research were discussed based on the relevant literature. Recommendations for future theoretical and practical research are presented.

Key words: Vocational maturity, life orientation, family influence, career decision status.

Giriş

Ergenlik dönemi geleceğe yönelik önemli adımların atıldığı ve bireyin kendisini yeniden keşfettiği kritik bir süreçtir. Aynı zamanda ergenlik dönemi yetişkinliğe geçiş sürecinden önce çatışma ve karmaşaların yaşandığı önemli bir evre olarak görülmektedir (Talu ve Gümüş, 2020). Bu süreç

içerisinde bireyler yaşamlarının farklı alanlarına ilişkin kararlar vermektedirler. Örneğin, Türkiye'deki ergen lise öğrencilerinin ders, meslek alanı ve kariyer seçimi gibi kariyer gelişimleriyle ilgili kararlarını vermeleri gerekmektedir.

Ergenlerin, özellikle kariyer seçimine hazır olmaları için belirli tutumları kazanmaları, gelişimsel ve bilişsel görevleri yerine getirmeleri gerekmektedir (Super, 1963a). Bunlardan bazıları; benlik algısının gelişmesi, meslek yaşamı hakkında gerekli bilgiler edinmek, kişinin benlik algısı, kariyerini bir arada değerlendirebilmesi, etkili kariyer kararları verebilmesi ve kariyer planı yapabilmesidir (Watson, 2008). Kariyer gelişimi kuramcılarında Super (1963b) mesleki olgunluğu, ergenlerin kendilerinden beklenen mesleki gelişim görevlerini üstlenme, ders, meslek alanı ve meslek seçimine hazır olma düzeyi olarak tanımlamaktadır. Mesleki olgunluk bireyin kariyer gelişimi seviyesini tanımlamak için de kullanılmaktadır (H. S. Lee, S. A. Lee, Song ve Kim, 2015). Bu bağlamda, lise öğrencilerinin sahip oldukları kişilik özelliklerine, sosyal ve ekonomik imkanlarına uygun ders, meslek alanı ve kariyer alternatiflerini belirleyebilmeleri için içinde buldukları mesleki gelişim evresinde kendilerinden beklenen mesleki gelişim görevlerini yerine getirmeleri gerekmektedir (Bacanlı, 2020). Super (1963a) mesleki olgunluğun meslek gelişimini ve seçimini etkileyen en önemli faktörlerden birisi olduğunu ileri sürmektedir. Bu yüzden ders, meslek alanı, kariyer seçimi yapmaya hazırlanan ya da bunları gerçekleştirme aşamasında olan ergenlere sunulacak kariyer psikolojik danışmanlığı hizmetleri arasında özellikle mesleki olgunluğu geliştirmeyi amaçlayan hizmetlere öncelikle yer verilmesi oldukça önemli görülmektedir. Bunun için öncelikle, ülkemizdeki lise öğrencilerinin mesleki olgunluklarını etkileyen veya ilişkili olan değişkenlerinin tespit edilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Mesleki olgunluk kavramıyla ilgili olarak alanyazında karar verme stilleri, benlik saygısı, kariyer karar verme öz-yetkinliği gibi kişilik özelliklerinin mesleki olgunluk düzeyleriyle ilişkili olduğunu gösteren araştırma bulgularının olduğu bilinmektedir (Akıntuğ ve Birol, 2011; Allen ve Bradley, 2015; Çınar, 2011; Duru, 2019; H. S. Lee, S. A. Lee, Song ve Kim, 2015; Oğuz, 2008; Satan, 2014; Şahin, 2010; Ürün, 2010). Aile katılımının, ebeveyne bağlanma stiline ve gençlere kariyerleri hakkında yararlı bilgi sağlamanın mesleki olgunluk düzeyinin gelişiminde önemli bir role sahip olduğu ifade edilmektedir (H. S. Lee, S. A. Lee, Song ve Kim, 2015). Çin, Japonya, Güney Kore ve Amerika'da öğrenim görmekte olan lise öğrencileriyle yapılan araştırmada, öğrencilerin aileleri ile etkileşimlerinin kariyer hazır bulunuşluklarının önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Xiao, Newman ve Chu, 2016). Dokuyan (2016) tarafından 12. sınıf öğrencileriyle yapılan bir araştırmada ise öğrencilerin algıladıkları demokratik ebeveyn tutum düzeyi arttıkça meslek ve eğitim puanlarının arttığı görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin kariyerlerine yönelik araştırmalarında ve kariyer seçimlerinde ailelerinin ilgilerinin ve bağlılıklarının mesleki olgunluk seviyesini arttırdığı bilinmektedir (Keller ve Whiston, 2008). Bununla birlikte araştırma bulguları ebeveynlerden algılanan sosyal destek düzeyi arttıkça mesleki olgunluk düzeyinin arttığını ortaya koymaktadır (Sürücü, 2005; Li, Tien, Gu ve Wang, 2022; Ulaş ve Yıldırım, 2015). Mesleki olgunluğun gelişiminin kişinin içinde yaşadığı aile ortamından, ebeveyn tutumlarından ve ailenin sahip olduğu çocuk yetiştirme stillerinden etkilendiği de ifade edilmektedir (Lim ve You, 2019; Oberai, 2017; Paloş ve Drobot, 2010). Örneğin; demokratik ana baba tutumunun mesleki olgunluğun gelişiminde olumlu etkisinin olduğunu gösteren araştırma bulgularının var olduğu görülmektedir (Bayındır, 1999; Karaca, 2019; Sekmenli, 2000). Son yıllarda, ebeveynlerin çocuğun eğitsel, mesleki, finansal, kariyer hakkında bilgi verme ve ailenin çocuklardan beklentilerinin kariyer seçimiyle ilişkisini inceleyen araştırmaların gerçekleştirildiği (Fouad, Kantamneni, Smothers, Chen ve Terry, 2008); ülkemizde ise kariyer gelişimi ve seçiminde ailenin çocuklarına finansal destek, bilgi desteği, aile desteği, inanç ve değer sistemiyle ilişkilerini inceleyen araştırmalar yapıldığı bilinmektedir. Örneğin ortaöğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile anne-babalarına bağlanmaları (Bacanlı ve Sürücü, 2011) ve kariyer gelişimlerinde ailenin etkisini (Şavluk, 2019) inceleyen araştırmaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin gelişiminde; sosyal çevre desteği, ebeveyn eğitim düzeyi, ebeveyn tutumu, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey gibi faktörlerin etkili olduğunu ortaya koyan araştırma bulgularının var olduğu da görülmektedir (Blustein, 1988; Flouri ve Buchanan, 2002; Patton ve Creed, 2001; Salami, 2008). Clutter (2010) meslek seçimine dair kararların belirginleşmesi üzerinde en etkili faktörlerden bir tanesinin sahip olunan aile çevresi olduğunu ifade etmektedir.

Son yıllarda, yurt dışında ebeveynlerin ergen ve genç çocuklarına meslekler, eğitim ve kariyer alternatifleri, finans kaynakları hakkında bilgi ve destek verme (Fouad vd., 2008), çocuklarının kariyer seçimine ilişkin beklentileri, yaşam değerleri ve inaçları bakımından etkileme gibi tutum ve davranışlarının kariyer gelişimlerine ve seçimlerine etkilerini inceleyen araştırmaların yapılması giderek önem kazanmaktadır (Clutter, 2010; Paloş ve Drobot, 2010; Whiston ve Keller, 2004). Türkiye’de de benzer amaçla araştırmaların yapıldığı ancak bu araştırmaların sınırlı olduğu görölmektedir (Özönlü ve Bacanlı, 2015; Dursun ve Kara, 2019). Bu nedenle bu araştırmada, lise öğrencilerinin aile etkisi, yaşam yönelimi ve kariyer karar verme durumunun mesleki olgunluk puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amaçlanmaktadır.

Bireyin sahip olduğu aile çevresi kadar mesleki olgunluk seviyesini etkileyen bir diğer önemli değişken ise yaşamı algılama biçimidir. Scheier ve Carver (1985) iyimser bakış açısına sahip bireylerin olumlu yaşam yönelimine sahip olduğunu, karamsar bakış açısına sahip kişilerin ise olumsuz yaşam yönelime sahip olduğunu ileri sürmektedirler. Aydın ve Tezer (1991) ise yaşama karşı pozitif bakış açısına sahip olmanın iyimserlik kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırladığını ileri sürmektedirler. Kişilerin olumlu veya olumsuz yaklaşımları yaşamı algılama biçimiyle ilişkilidir. Nispeten dengeli olma hali olarak tanımlanabilen yaşam yönelimi, kişinin faaliyetlerine yön vermekte, aynı zamanda belirli ilke ve kalıplara uyma yükümlülüğünde oluşturmaktadır (Kruzcek ve Janicka, 2019). İnsanlar yaşamları boyunca farklı gelişim dönemlerinden geçmektedirler. Her gelişimsel dönem kişinin yaşama bakış açısında farklılıklar yaratmaktadır. Ergenlik dönemi de gelişim dönemlerinin içerisinde önemli bir yere sahiptir. Kişinin sahip olduğu özelliklerin yaşamı algılayış biçimini etkileyen önemli unsurlar arasında yer aldığı bilinmektedir. İyimserlik düzeyi yüksek olan bireylerin empati, kabul, planlama, etkin dinleme gibi olumlu kişilik özelliklerine ve kendilik değeri, özgüven, başarıya dair inanç gibi benlik saygısına sahip oldukları bilinmektedir (Bastianello, Pacico ve Hutz, 2014; Parmaksız ve Avşaroğlu, 2012). Karakter özellikleri ve tutumların aynı zamanda mesleki olgunluk seviyesi üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Geleceğe yönelik plan yapma becerisi ve kariyer planı faaliyetlerinde kendini keşfetmek adına yapılan tüm girişimler mesleki olgunluk kavramıyla ilişkilidir (Savickas, Briddick ve Watkins, 2002).

Alanyazındaki birçok araştırmada kariyer seçimi kararını vermiş lise ve üniversite öğrencilerinin kariyer gelişimi ve mesleki olgunluk düzeylerinin kariyer kararını vermemiş veya kararsız olan bireylere kıyasla anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur (Hamamcı ve Çoban, 2007; K. E. Kim, Y. H. Kim ve Choi, 2011; Powell ve Luzzo, 1998). Yurt içi ve yurt dışı literetürde mesleki olgunluğu inceleyen çok sayıdaki araştırmada ergen kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin erkek öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu (Altuntaş, Atlı ve Kış, 2016; Cho ve Kim, 2014; Çarkıt ve Bacanlı, 2020; Duru, 2019; Keller, 2004; Kuzgun ve Bacanlı, 2019; Lee, 2001), bazı araştırmalarda ise mesleki olgunluğun cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görölmektedir (Birol ve Kıralp, 2010; Kurniawan, Daharnis ve Karneli, 2020; Lee ve Hughey, 2001). Dolayısıyla kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin karşılaştırılmasına ilişkin bu farklı sonuçlar, mesleki olgunluğun cinsiyete göre incelenmesini gerektirmektedir. Ortaokul ve lise öğrencilerinin mesleki olgunluklarının sınıf düzeyine, yaşa, akademik başarıya, ailenin gelir düzeyine, ırk ve benzeri değişkenlere göre fark gösterip göstermediğini inceleyen pekçok araştırmanın var olduğu görölmektedir (Creed ve Patton, 2003; Kutlu, 2012; Patton ve Lokan, 2001; Powell ve Luzzo, 1998; Sezer, 2019; Şahin, 2010). Bu nedenle bu araştırmanın temel amacı lise öğrencilerinin kariyer seçiminde aile etkisi, yaşam yönelimi ve kariyer karar verme durumunun mesleki olgunluk puanlarını yordayıp yordamadığını incelemektir. Bu araştırmada lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyete, sınıf düzeyine ve anne-baba eğitim düzeyine göre incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi hakkında açıklamalara yer verilmektedir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma ilişkisel tarama modeline dayanılarak yapılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki karşılıklı ilişkilerin değişimlerini ölçmek ve betimlemek için korelasyonel istatistiklerden yararlanır (Creswell, 2017). Bu çalışmada, mesleki olgunluk, kariyer seçiminde aile etkisi, yaşam yönelimi, kariyer karar verme durumu değişkenleri arasındaki karşılıklı ilişkilerin değişimi incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Çanakkale il merkezindeki anadolu lisesi ve imam-hatip lisesinde öğrenim görmekte olan 310 (159 kız ve 151 erkek) 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu öğrenciler araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın bu bölümünde nicel veri toplama araçlarına yer verilmektedir. Araştırmada kariyer seçiminde aile etkisi ölçeği, mesleki olgunluk ölçeği, yaşam yönelimi ölçeği ve araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan kişisel bilgi formu kullanılmaktadır. Veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgiler aşağıda sunulmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu (KBF) okul türü, doğum tarihi, sınıf düzeyi, cinsiyet, ailenin algılanan ekonomik düzeyi, anne ve babanın eğitim düzeyi sorularını içermektedir. Kişisel bilgi formunda gizliliği korumak için ad, soyad gibi özel sorulara yer verilmemiştir. Bu form araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir.

Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (KSAEÖ)

Fouad vd., (2010) tarafından geliştirilen Kariyer Seçiminde Aile Etkisi Ölçeği (KSAEÖ) Özünlü ve Bacanlı (2015) tarafından Türk lise öğrencilerine uyarlanmıştır. Orijinal ölçeğin taslak formu 22 maddeli iken son formu 21 maddeli 5'li derecelmeli likert tipi bir ölçektir. Orijinal ölçeğin Bilgi Desteği, Finansal Destek, Aile Beklentileri ve Değerler/İnançlar olmak üzere 4 alt ölçeği vardır. Özünlü ve Bacanlı (2015) önce orijinal KSAEÖ'nin 22 maddeli taslak formunun Türkçe'ye çeviri çalışmasını yapmışlardır. Türkçe KSAEÖ'nin faktör yapısını belirlemek için Türk lise öğrencilerinden toplanan verilere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Türkçe KSAEÖ'nin de orijinal ölçek gibi 4 faktörlü bir yapısının olduğu görülmüştür. Türkçe KSAEÖ taslak formundaki 17. maddenin regresyon katsayısının (0.02) beklenen düzeyden düşük olması nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. Türkçe KSAEÖ'yi de orijinali gibi 21 maddelidir. Türkçe KSAEÖ'nün güvenilirliği için hesaplanan iç tutarlık katsayıları; ölçeğin tümü için .77, Bilgi Desteği Faktörü .89, Finansal Destek Faktörü .78, Aile Beklentileri Faktörü .72, Değer ve İnançlar Faktörü .83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test yöntemiyle hesaplanan kararlılık katsayısı ölçeğin tümü için anlamlı bulunmuştur ($r = .83$). Bu sunulan çalışmada KSAEÖ'nin toplam puanına ilişkin iç tutarlık katsayısı 0.76 bulunmuştur.

Mesleki Olgunluk Ölçeği (MOÖ)

Mesleki olgunluk ölçeği; Kuzgun ve Bacanlı (2019) tarafından öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 5'li derecelmeli likert tipi olarak geliştirilen ölçek 40 maddeden oluşmaktadır. Maddeler; (1) "Bana hiç uygun değil", (2) "Bana pek uygun değil", (3) "Bana biraz uygun", (4) "Bana uygun" ve (5) "Bana çok uygun" şeklindedir. Ölçekteki maddelerden 19'u olumlu 21'i olumsuz ifadeden oluşmaktadır. Olumlu ifadeler doğrudan olumsuz ifadeler ise tersine değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan mesleki olgunluk düzeyinin yüksek olduğunu, düşük puan ise mesleki olgunluk düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. MOÖ öğrenci tarafından

puanlanıp yorumlanabilecek şekilde hazırlanmıştır. MOÖ'nin güvenilirlik çalışması iç tutarlılık ve kararlılık katsayıları hesaplanarak yapılmıştır. MOÖ'nin iç tutarlılık düzeyini belirlemek için MOÖ'den lise 3. sınıftaki 100 öğrencinin aldığı puanlar üzerinden hesaplanan Cronbach alpha katsayısı .89 olarak bulunmuştur. MOÖ'nin 5 hafta ara N=50 lise öğrencisine uygulanmış ve "Testin Tekrarı" yöntemi kullanılarak hesaplanan kararlılık katsayısı .82 bulunmuştur. Bu güvenilirlik katsayılarının mesleki tutum ve davranışları ölçmek için yeterli olduğu kanısına varılmıştır (Kuzgun ve Bacanlı, 2019). Bu araştırma verileri üzerinde hesaplanan MOÖ toplam puan iç tutarlılık katsayısı 0.85 bulunmuştur.

Yaşam Yönelimi Ölçeği

Scheier ve Carver (1985) tarafından iyimserliği ölçmek için geliştirilen Yaşam Yönelimi Ölçeği (YYÖ) başlangıçta 12 maddeden oluşmasına rağmen yazarlar tarafından daha sonra revize edilmiş ve 10 maddelik versiyonu 1994 yılında Yaşam Yönelimi Ölçeği-Revize olarak güncellenmiştir. Aydın ve Tezer (1991) ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmalarını gerçekleştirmiştir. YYÖ, 5'li likert tipi (0=kesinlikle katılmıyorum 4=kesinlikle katılıyorum) 10 maddelik bir ölçektir. Ölçekte pozitif yönde 3 madde (1,4 ve 10) ve negatif yönde 3 (3,7,9) maddeleri bulunmaktadır. Bu yüzden 4 dolgu maddesi puanlanmamaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .72 ve dört hafta arayla uygulama sonucu elde edilen test tekrar test güvenilirlik katsayısı .77 olarak bulunmuştur. Ölçekten elde edilen puanın artması öğrencilerin iyimserlik düzeylerinin arttığına işaret etmektedir (Aydın ve Tezer, 1991). Bu sunulan çalışmada YYÖ'nin toplam puanına ilişkin iç tutarlılık katsayısı 0.75 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Ölçme araçlarından oluşturulan veri toplama seti, bu setin uygulandığı gün sınıfta bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama aşamasından önce KBF, YYÖ, KSAEÖ ve MOÖ'nin yönergeleri hakkında ve araştırmacının amacı hakkında katılımcılara kısa bir bilgi verilmiştir. KSAEÖ'ü toplam puanının, YYÖ'ü toplam puanının ve karar verme durumunun (karar verme ve karar vermeme) birlikte MOÖ'ü puanını yordama gücünü belirlemek için veriler çoklu doğrusal regresyon analizi ile çözümlenmiştir. Mesleki olgunluk düzeyinin cinsiyet düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için verilere bağımsız gruplar *t* testi uygulanmıştır. Mesleki olgunluk düzeyinin sınıf düzeylerine, anne ve baba eğitim düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığını test etmek amacıyla verilere tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır.

Araştırma Etiği

Araştırma kapsamında kullanılan veriler farklı lise türlerinde eğitimine devam etmekte olan öğrencilerden 2019 aralık ayı içerisinde gönüllülük esasına dayalı olarak toplanmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan veriler 2020 yılı öncesinde toplanmıştır. Bu nedenle etik kurul onayı başvurusunda bulunulamamıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amacına uygun olarak verilere uygulanan istatistiksel analizlerin sonuçlarına yer verilmektedir.

Araştırmanın değişkenleri; mesleki olgunluk, yaşam yönelimi, kariyer gelişimi ve seçiminde aile etkisi, karar verme durumlarına (Kararımı verdim, kararımı vermedim) yönelik betimsel istatistik Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1
Araştırmanın Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistik

	n	Minimum	Maksimum	\bar{X}	Standart sapma	Çarpıklık	Basıklık
Mesleki olgunluk	275	100	137	120.27	7.17	-.045	.026
Yaşam yönelimi	287	2	24	12.91	4	-.16	.10
Aile etkisi	302	20	100	66.47	14.29	-.69	1.22
Karar durumu*	299	0	1	.51	.50	-.04	-2.01

*1=Karar verdim (n=153), 0=Karar vermedim (n=146)

Tablo 1’ de görüldüğü üzere öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamaları (\bar{X} = 120.27, Ss=7.17), yaşam yönelimi puan ortalamaları (\bar{X} =12.91, Ss=4), aile etkisi puan ortalamaları (\bar{X} =66.47, Ss=14.29), karar durumu ise (\bar{X} =.51, Ss=.50) olduğu görülmektedir.

Araştırmanın değişkenleri; mesleki olgunluk, yaşam yönelimi, kariyer gelişimi ve seçiminde aile etkisi, karar verme durumlarına (kararımı verdim, kararımı vermedim) ilişkin korelasyon katsayı değerleri Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2
Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3
1.Mesleki olgunluk			
2.Yaşam yönelimi	.17*		
3.Aile etkisi	.07	.08	
4.Karar durumu ^a	.21*	.07	-.02

Not: n = 258;*p < .05; ^a karar verdim

Tablo 2’de görüldüğü gibi, mesleki olgunluğun yaşam yönelimi (r = .17, p < .05) ve kararımı vermiş olma durumu (r = .21, p < .05) arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler vardır. Mesleki olgunluk ve aile etkisi arasındaki ilişki pozitif anlamlıdır, fakat bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir (r = .07, p > .05).

Mesleki olgunluk puanlarının cinsiyete göre anlamlı olarak fark gösterip göstermediğini belirlemek için verilere uygulanan bağımsız gruplar için t testi sonuçları Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3
Mesleki Olgunluk Puanlarına Cinsiyete göre Uygulanan T Testi Sonuçları

Grup	n	Levene testi p değeri	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kadın	148	.128	120.18	6.737	273	-.207	.836
Erkek	127		120.36	7.686			

Not: n=275

Tablo 3’te görüldüğü gibi, kız lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamaları (\bar{X} =120.18) ve erkek lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamaları (\bar{X} =120.36) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t_{(273)}$ = -.207; p>.05).

KSAEÖ’i toplam puanının, YYÖ’i toplam puanının ve karar verme durumunun (karar veme ve karar vermeme) birlikte MOÖ’i puanını yordama gücünü belirlemek için lise öğrencilerinden toplanan verilere uygulanan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4

Mesleki Olgunluk Puanının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	Mesleki Olgunluk				
	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	112.743	2.491		45.256	.000
Yaşam yönelimi	.266	.105	.154	2.546	.011
Aile etkisi	.037	.032	.070	1.152	.250
Karar durumu*	2.974	.857	.210	3.470	.001

Not: n = 258; R=.280; R² =.078; AdjR²=.067; F=7.187; p < .001; *karar verdim

Tablo 4 incelendiğinde; regresyon eşitliğine giren yaşam yönelimi toplam puanı, aile etkisi toplam puanı ve karar verme durumu (karar verdim, karar vermedim) birlikte mesleki olgunluk puanını anlamlı olarak yordadığı görülmektedir (R=.280; R² =.078; AdjR²=.067; F=7.187; p<.001). Bu bulgu yaşam yönelimi, aile etkisi ve karar verme durumunun (karar verdim) birlikte mesleki olgunluk puanlarına ilişkin toplam varyansın %6.7'sini açıkladığını göstermektedir. Kararımı verdim (β = .210, p<.001) mesleki olgunluğun tek başına en güçlü yordayıcı olup bunu yaşam yönelimi (β = .154, p<.05) takip etmektedir. Aile etkisi (β = .070, p>.05) ise mesleki olgunluğu tek başına anlamlı olarak yordamadığı görülmektedir.

Mesleki olgunluk düzeyinin sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için verilere uygulanan tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) sonuçları Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5

Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanlarının Sınıf Düzeyine göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	n	\bar{X}	Standart Sapma	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	F	p
9.sınıf	63	119.6	7.10				
10.sınıf	75	121.3	7.33	139.5 (Gruplar arası)	3 (Gruplar arası)		
11.sınıf	84	119.6	6.98			.90	.44
12.sınıf	53	120.4	7.35	139.78 (Gruplar içi)	271 (Gruplar içi)		

n=275; *p<.05

Tablo 5'de görüldüğü gibi, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarının sınıf düzeyine göre fark gösterip göstermediğini belirlemek için verilere tek yönlü ANOVA uygulanmıştır. ANOVA sonuçları, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşmadığını göstermektedir (F_(3,271) = .90; p>.05).

Mesleki olgunluk düzeyinin, anne eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği test etmek amacıyla verilere uygulanan tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) sonuçları Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6

Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	n	\bar{X}	Standart Sapma	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	F	p
İlköğretim	169	120.3	7.35				
Ortaöğretim	58	120.5	6.74	33.3 (Gruplar arası)	2 (Gruplar arası)	.33	.71
Yükseköğretim	32	121.5	6.23	12874 (Gruplar içi)	256 (Gruplar içi)		

n=259; *p<.05

Tablo 6’da görüldüğü gibi lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarının anne eğitim düzeyine göre fark gösterip göstermediğini belirlemek için verilere tek yönlü ANOVA uygulanmıştır. ANOVA sonuçları, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını göstermektedir ($F_{(2, 256)} = .33; p > .05$).

Mesleki olgunluk düzeyinin, baba eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için verilere uygulanan tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) sonuçları Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7

Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine göre ANOVA Sonuçları

Gruplar	n	\bar{X}	Standart Sapma	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	F	p
İlköğretim	130	119.5	8	207.9(Gruplar arası)	2 (Gruplar arası)		
Ortaöğretim	75	120.4	6.22			2.01	.13
Yükseköğretim	66	121.7	6.42	13808 (Gruplar içi)	268 (Gruplar içi)		

n=271; *p<.05

Tablo 7’de görüldüğü gibi lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarının baba eğitim düzeyine göre fark gösterip göstermediğini belirlemek için verilere tek yönlü ANOVA uygulanmıştır. ANOVA sonuçları, lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşmadığını göstermektedir ($F_{(2, 268)} = 2.01; p > .05$).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, lise öğrencilerinin kariyer gelişimi ve seçimine ilişkin aile etkisi, yaşam yönelimleri ve kariyer karar verme durumlarının birlikte mesleki olgunluk düzeylerini yordayıp yordamadığının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç için verilere uygulanan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları, kariyer gelişimi ve seçimine ilişkin ebeveyn etkisi, yaşam yönelimi ve karar verme durumunun (kararımı verdim) birlikte mesleki olgunluk toplam puanına ilişkin varyansın %6.7’sini açıkladığını göstermektedir. Bu yordama oranının (%6.7) düşük olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bu bulgunun öncelikle kariyer gelişimi kuramcılarında Super’ın (1990) çocuğun benlik, mesleki benlik kavramlarının gelişiminde ve kariyer gelişiminde birincil sosyal çevrenin aile bireyleri ve aile ortamı olduğuna ve Roe’nun (1956) ebeveyn çocuk yetiştirme tutum ve stillerinin kariyer gelişimi ve seçimini biçimlendirmede önemli roller olduğuna ilişkin teorik görüşleri destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Benzer şekilde bu bulgu bağlamsal faktörler kapsamında yer alan ebeveynlerin tutumlarının, aile ortamının kariyer gelişimi ve seçimini etkilediğine ilişkin teorik görüşleri de destekler niteliktedir (Lent, Brown ve Hackett, 1994). Bu alanda yapılan farklı araştırmalar kariyer kararını vermiş olmanın mesleki olgunluğun önemli bir yordayıcı olduğunu göstermektedir (Patton ve Creed, 2001). Aynı zamanda araştırmaya bulguları aile desteğinin kariyer keşfinde ve kariyer kararı vermede etkili olduğunda ortaya koymaktadır (Atli ve Gür, 2019; Leal-Muniz ve Constantine, 2005). Whiston ve Keller (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışmada destekleyici aile çevresinin kariyer gelişiminde önemli bir etken olduğuna işaret etmektedir.

Bu çalışmada, yaşam yönelimi mesleki olgunluğun anlamlı bir yordayıcısı olarak bulunmuştur. Bu bulgu, kariyer gelişimi ve yaşam kalitesinin/yöneliminin ilişkili olduğunu bulan önceki araştırma (Bozgeyikli ve Doğan, 2015; Büyükgoze Kavas, 2016; Hirschi, 2011; Patton, Creed ve Muller, 2002; Santilli, Marcionetti, Rochat, Rossier ve Nota, 2016; Skorikov, 2007) sonuçlarını desteklemektedir. Bu sonuçlara dayanarak öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmeyi amaçlayan uygulamalı çalışmalarda yaşam yönelim düzeylerinin dikkate alınmasının önemli olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları, kariyer kararını vermiş (kararımı verdim) öğrencilerin mesleki olgunluğun en güçlü yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, kariyer kararını vermiş lise

öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarının kararını vermemiş olanlardan daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Bu bulgu meslek seçimi kararını vermiş öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin meslek seçimi kararını vermemiş öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu sonucunu ortaya koyan Kuzgun ve Bacanlı (2019) tarafından yapılan araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Ayrıca, araştırmanın bu bulgusu karar verme yaşantısının kariyer olgunluğunu geliştirmede etkili olduğuna ilişkin teorik görüşü destekler niteliktedir (Super, 1963a). Bu bulguya dayanarak, lise öğrencilerinin mesleki olgunluğunu geliştirmeyi amaçlayan teorik araştırmalarda karar vermeyle ilgili teorik bilgilerin ve uygulamalı çalışmalarda karar verme becerilerinin geliştirilmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ölçeğinden aldıkları toplam puanların cinsiyete göre karşılaştırılmasından elde edilen bulgular, kız öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile erkek öğrencilerin puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Bu bulgu, ilgili alanyazındaki bazı araştırma sonuçları ile desteklenmektedir. Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koyan araştırma bulguları (Can ve Taylı, 2014; Çınar, 2011; Pieterse, 2005; Sürücü, Konaş ve Bacanlı, 2015; Şahin, 2010) olduğu gibi mesleki olgunluk düzeyinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı ve mesleki olgunluk düzeyinin kız öğrencilerde daha yüksek olduğunu ortaya koyan araştırma bulgularının olduğu görülmektedir (Altuntaş, Atlı ve Kış, 2016; Bae, 2017; Çarkıt ve Bacanlı, 2020; Kutlu, 2012; Polat, 2015; Sezer, 2019; Sirohi, 2013; Şener, 2021; Ulaş ve Yıldırım, 2015). Bu çerçevede, araştırma bulguları, var olan araştırma sonuçları ile farklılık göstermektedir. Araştırmaların ortaya koymuş olduğu farklı sonuçlar, cinsiyet değişkeninin tek başına bilgi kaynağı olarak ele alınmaması gerektiğini; kişinin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzey, gelecek planları, gelecekte karşılaşılabilecek olan problemleri fark etme biçimi gibi değişkenlerle bir arada ele alınması gerektiğine işaret etmektedir (Çoban, 2005).

Araştırma sonuçları; lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin sınıf düzeyi yükseldikçe akademik yetkinlik seviyelerinin artmasına bağlı olarak, mesleki karar verme becerilerinin gelişmesiyle birlikte mesleki olgunluk seviyelerinin artması beklenir. Araştırma sonuçları sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığı zaman mesleki olgunluk düzeyi en yüksek olan öğrencilerin 10. sınıfa devam etmekte olan öğrenciler olduğunu göstermektedir. Bu bulgu üst sınıflara devam etmekte olan öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinden alınan puanlarında yükseldiğini bulan araştırma bulguları ile farklılaşmaktadır (Kuzgun ve Bacanlı, 2019; Pieterse, 2005; Ulaş ve Yıldırım, 2015). Araştırma bulgusuna benzer olarak (Araz, 2019; Kayaş, 2009; Köküsoy, 2008; Sezer, 2019; Taşkıran, 2008) yapmış oldukları çalışmalarda öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi ve sınıf düzeyi arasında anlamlı fark tespit etmemişlerdir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde öğrencilerin meslek seçimi konusunda henüz net bir karara varamadıkları söylenebilir. Aynı zamanda mesleki olgunluk düzeyinin istendik seviyeye ulaşabilmesi için sınıf düzeyinin haricinde başarılı olmaya dair inanç, etkin kaygı yönetimi gibi farklı değişkenlerin de etkili olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki olgunluk toplam puanlarının ebeveynlerinin eğitim düzeyleri ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu araştırma bulgusu, anne-babanın eğitim düzeyinin öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyinin gelişimi üzerinde etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Araştırma sonucunda ulaşılan bulguya benzer olarak araştırmacılar anne-babanın eğitim düzeyi ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit etmemişlerdir (Akbalık, 1996; Sahranç, 2000; Taşkıran, 2008; Zeren, 1999). Çakar ve Kulaksızoğlu (1997) tarafından yapılan araştırmada ise anne-babanın eğitim düzeyi ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu; Araz (2019) tarafından yapılan araştırmada ise baba eğitim düzeyi ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Esasında ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldikçe; çocuklarının ilgi ve yeteneklerinin küçük yaşlardan itibaren keşfedebilmesine rehberlik etme, mesleki gelişim görevlerinde gerekli desteği sağlama ve buna bağlı olarak mesleki olgunluk seviyelerinin gelişmesi beklenmektedir. Ancak bu araştırmada olduğu gibi daha önce gerçekleştirilmiş olan farklı araştırmalarda da bu beklentinin desteklenmediği görülmüştür. Bu nedenle okullarda okul psikolojik

danışmanlarının lise öğrencilerinin mesleki olgunluklarını geliştirmelerine yardım hizmetleri kapsamında ailelere yönelik kariyer rehberliği ve aile katılımı programları geliştirebilirler. Aileleri bu programları uygulayabilecekleri etkinliklere davet edebilirler.

Bu araştırmanın sonuçları lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyete, sınıf düzeyine ve anne-babanın eğitim düzeyine göre incelenmesine ilişkin bulgular genel olarak mesleki olgunluğun adları geçen değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşmadıklarını göstermiştir. Bu nedenle gelecek araştırmalarda farklı örneklem gruplarında mesleki olgunluğun adları geçen değişkenlere göre fark gösterip göstermediğinin incelenmesi önerilmektedir. Bununla birlikte mesleki olgunluk kavramının değerlendirilmesinde önemli bir değişken olarak algılanan akademik başarıya yönelik geniş kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Yapılan araştırmanın alanyazına katkılarına rağmen bazı sınırlılıkları da vardır. Bu araştırmanın çalışma grubu dikkate alındığında, farklı okul ve coğrafi bölgeleri kapsayan araştırmaların gerçekleştirilmesinin alana katkıda bulunabileceği düşünülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamalarının düşük olması ve sınıf düzeyi yükseldikçe, özellikle 12. sınıfa devam eden öğrencilerde fark yaratacak şekilde olumlu yönde bir iyileşme olmaması bir sorun olarak yorumlanabilir. Bu durum, sonraki araştırmalarda inceleme konusu haline getirilerek, temel nedenlerin ortaya konulması sağlanabilir. Ayrıca, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini olumsuz yönde etkileyen faktörler detaylı bir biçimde irdelenerek okul psikolojik danışmanları ve sınıf rehber öğretmenleriyle birlikte çalışmalar yapılabilir.

Bu araştırmanın sonuçları gelecekteki teorik ve uygulamalı çalışmalara yönelik olarak bazı önemli doğurgular getirmiştir. Öncelikle bu araştırmanın sonuçları okul psikolojik danışmanlarının öğrencilerin mesleki olgunluklarını geliştirmeyi amaçlayan mesleki grup rehberliği etkinlikleri (Bacanlı, 2019) düzenlemeleri gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca bu araştırmanın sonuçları, lise öğrencilerinin ders, alan seçimleri ve kariyer seçimlerinde en temel yapı olan mesleki olgunluklarında kariyer kararını vermiş olmanın oldukça önemli rol oynadığını göstermiştir. Bu sonuçlar, okullardaki psikolojik danışmanların lise öğrencilerine karar verme bilgi ve becerilerini öğretilmelerini sağlayacak kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetlerine öncelik vermelerine işaret etmektedir. Her ne kadar bu araştırmada aile etkisi mesleki olgunluğun önemli bir yordayıcısı olarak görünmese de okul psikolojik danışmanlarının ebeveynlere çocuklarının mesleki olgunluklarını geliştirmelerini etkileyecek aile kariyer rehberliği hizmetlerinin sunulması gereksinimine de işaret etmektedir.

Bu araştırmanın alanyazına yukarıda belirtilen katkılarına rağmen bazı sınırlılıkları da vardır. Bu sınırlılıklardan ilki, araştırmanın çalışma grubu bir şehir merkezindeki Anadolu lisesi ve Anadolu İmam Hatip Liselerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerle sınırlıdır. Bu nedenle farklı ve daha geniş örneklem grupları üzerinde bu araştırma tekrarlanabilir. Aynı zamanda bu araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir araştırmaya katılmaya gönüllü lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu nedenle gelecekte aynı amaçla yapılacak araştırmaların çalışma gruplarının sonuçlarının genellenebilirliğini sağlayan daha gelişmiş oranlı veya küme örnekleme yöntemleri kullanılarak yapılması önerilmektedir.

Bu araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, kariyer danışmanlığı alanındaki daha sonra yapılacak olan araştırmalar için bazı temel verilerin ortaya konulduğu düşünülmektedir. Araştırmanın bulguları lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin olumlu yönde gelişmesinde kariyer kararı vermenin ve yaşam yönelimi tercihlerinin önemli olduğu sonucunu ön plana çıkarmaktadır. Bu nedenle kariyer kararını etkileyen bireysel ve toplumsal faktörlerin ayrıntılı olarak analiz edilmesi ve mesleki olgunlukla ilişkisinin araştırılmasının yararlı olacağı ifade edilebilir. Kişinin yaşam yönelimi düzeyini etkileyecek birçok fiziksel, psikolojik ve sosyal faktörlerin var olduğu göz önüne alındığı zaman, bu faktörlerin neler olduğu ve kişinin yaşam yönelimi üzerinde ne kadar etkili olduğuna ilişkin farklı araştırmaların yapılmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede, ergenlerin yaşam yönelimini olumlu yönde geliştirebilmeleri için sahip olunan sosyal çevrenin desteğinin de önemli olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca ailenin, öğretmenlerin, okul psikolojik danışmanlarının desteğinin kişinin yaşam yönelimi becerilerini olumlu yönde geliştirebilmeleri için gerekli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Bu makaleye birinci yazarın %50, ikinci yazarın %50 oranında katkısı vardır.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum yoktur.

Kaynaklar

- Akbalık, G. (1996). Ortaokul 3. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Dergiler Veritabanı*, 27(2), 990- 997.
- Akıntuğ, Y. ve Birol, C. (2011). Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve karar verme stratejilerine yönelik karşılaştırmalı analiz. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(41), 01-12.
- Allen, K. and Bradley, L. (2015). Career counseling with juvenile offenders: effects on self-efficacy and career maturity. *Journal of Addictions & Offender Counseling*, 36(1), 28-42.
- Altuntaş, S., Atlı, A. ve Kış, A. (2016). Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyetlerine göre meta analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31), 88-106.
- Araz, Ç. (2019). *Güzel sanatlar lisesi müzik bölümü öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ve ailelerin meslek seçimlerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Atlı, A. ve Gür S. H. (2019). Lise öğrencilerinin meslek tercihleri ve bu tercihlerine etki eden faktörler. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 32-53.
- Aydın, G. ve Tezer, E. (1991). İyimserlik, sağlık sorunları ve akademik başarı ilişkisi. *Journal of Psychology*, 7(26), 2- 9.
- Bacanlı, F. (2019). *Bir mesleki grup rehberliği programı ve uygulama klavuzu*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bacanlı, F. ve Sürücü M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile ebeveyne bağlanmaları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 679-700.
- Bae, S.M. (2017). An analysis of career maturity among Korean youths using latent growth modeling. *School Psychology International*, 38(4), 434-449.
- Bastianello, M. R., Pacico, J. C. and Hutz, C. S. (2014). Optimism, self-esteem and personality: adaptation and validation of the Brazilian version of the revised life orientation test (LOT-R). *Psico- USF, Bragança Paulista*, 19(3), 523-531.
- Bayındır A. (1999). *Bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri ile anne babalarının tutumlarını algulamaları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Birol, C. ve Kıralp, Y. (2010). A comparative analysis of the career maturity level and career indecision of the first grade high school students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 2359-2365.

- Blustein, D. (1988). Decision-making styles and vocational maturity: an alternative perspective. *Journal of Vocational Behaviour*, 30(1), 61-71.
- Bozgeyikli, H. ve Doğan H. (2015). Career development and life satisfaction levels of Turkish 8th grade students. *Mevlana International Journal of Education*, 5(3), 1-13.
- Bozgeyikli H., Bacanlı, F. ve Doğan H. (2015). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar verme yetkinliklerinin yordayıcılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 125-136.
- Buyukgoze Kavas, A. (2016). Predicting career adaptability from positive psychological traits. *The Career Development Quarterly*, 64(2), 114-125.
- Can, A.ve Taylı, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 321-346.
- Cho, S. Y. and Kim, K. C. (2014). The effects of career identity, career decision level and career maturity for middle, high school students. *Studies on Korean Youth*, 21, 325-349.
- Clutter, C. (2010). *The effects of parental influence on their children's career choices*. Master's Thesis, Kansas State University, Manhattan.
- Creed, P. A. and Patton, W. (2003). Predicting two components of career maturity in school based adolescents. *Journal of Career Development*, 29(4), 277-290.
- Creswell, J. (2017). *Eğitim araştırmaları: nicel ve nitel araştırmaların yürütülmesi ve değerlendirilmesi* (Çev. Ed. H. Ekşi). İstanbul: EDAM.
- Çakar, M. ve Kulaksızoğlu A. (1997). Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile denetim odağı düzeylerinin karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(9), 113-131
- Çarkıt, E. ve Bacanlı F. (2020). Kariyer olgunluğunda cinsiyet farklılıkları: Meta analiz çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 84-104.
- Çınar, Ç. (2011). *Lise son sınıf öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında benlik algısının önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çoban, A. E. (2005). Lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 39-54.
- Dokuyan, M. (2016). 12. sınıf öğrencilerinde algılanan anne-baba tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 1-21.
- Duru, H. (2019). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunlukları, kariyer kararı verme güçlükleri ve kariyer kararı verme öz yetkinlikleri arasındaki ilişkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Dursun, A. ve Kara, A. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcısı olarak kariyer kararı yetkinlik beklentisi ve kariyer seçiminde aile etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 39-55

- Ekiz, O. U. (2019). Çoklu doğrusal regresyon analizinde etkili gözlemlerin belirlenmesine yönelik bir yöntem. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(3), 393-400.
- Flouri, E. and Buchanan, A. (2002). The role of work-related skills and career role models in adolescent career maturity. *The Career Development Quarterly*, 51(1), 36-43.
- Fouad, N., Cotter W., Fitzpatrick M., Kantamneni M., Carter L. and Bernfeld, S. (2010). Development and validation of the family influence scale. *Journal of Career Assessment*, 18(3), 276-291.
- Fouad, N. A., Kantamneni, N., Smothers, M. K., Chen, Y.L. and Terry, S. (2008). Asian American career development: a qualitative analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 72(1), 43-59.
- Hamamcı, Z. ve Çoban A. E. (2007). Vocational maturity and career indecision relations with irrational belief. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 31-42.
- Hirschi, A. (2011). Effects of orientations to happiness on vocational identity achievement. *The Career Development Quarterly*, 59(4), 367-378.
- Karaca, F. (2019). *Ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi gören öğrencilerin anne baba tutumlarının mesleki olgunluk düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Kayaş, S. (2009). *Meslek liselerinin bilişim teknolojileri alanındaki öğrencilerin dal seçimlerine, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ve öğrenci ailelerinin tutumlarının etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keller, K. (2004). *The relation between parental behavior and the career maturity and self-efficacy of young adolescents*. Doctoral's Thesis, University of India, United States of America.
- Keller, B. and Whiston, S.C. (2008). The role of parental influences on young adolescents' career development. *Journal of Career Assessment*, 16(2), 198-217.
- Kim, Y.H., Kim, K.E. and Choi, J.H. (2011). Career decision-making styles and career maturity amongst Korean undergraduate students. *Journal of the Korea Academia-Industrial Cooperation Society*, 12(3), 1223-1233.
- Köküsoy, K. (2008). *Endüstri meslek liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk ve algıladıkları aile desteği düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kruzcek, A. and Janicka M. (2019). Being or having young adults life orientations and their satisfaction with life. *Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, 19(2), 158-164.
- Kurniawan, W., Daharnis and Karneli, Y. (2020). Contribution of adversity quotient, self awareness and demographic factors to student career maturity. *International Journal of Research in Counseling and Education*, 4(1), 70-75.
- Kutlu, M. (2012). Anadolu ve genel lise öğrencilerinin çeşitli değişkenlere göre mesleki olgunluk düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 23-41.
- Kuzgun, Y. ve Bacanlı F. (2019). *Lise öğrencileri için mesleki olgunluk ölçeği el kitabı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Leal-Muniz, V. and Constantine, M.G. (2005). Predictors of the career commitment process in Mexican American college students. *Journal of Career Assessment*, 13(2), 204-215.

- Lee, K. (2001). A cross-cultural study of the career maturity of Korean and United States high school students. *Journal of Career Development*, 28(1), 43- 57.
- Lee, Y. and Hughey, K., F. (2001). The relation of psychological separation and parental attachment to the career maturity of college freshmen from intact families. *Journal of Career Development*, 27(4), 279- 293.
- Lee, S. A., Lee H.S., Song H.S. and Kim S.G. (2015). The relationship between attachment and career maturity: the mediating role of self-efficacy. *International Social Work*, 58(1), 153-164.
- Lent, R. W., Brown, S. D. and Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45(1), 79-122.
- Lim, S. A. and You, S. (2019). Long-term effect of parents' support on adolescents' career maturity. *Journal of Career Development*, 46(1),48-61.
- Li, T., Tien, H.L. S., Gu, J. and Wang, J. (2022). The relationship between social support and career adaptability: the chain mediating role of perceived career barriers and career maturity. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 1-18.
- Oberai, R. (2017). Impact of parent-child relationship on career maturity-competence of high school students. *International Journal of Research in Commerce & Management*, 8(1), 37-40.
- Oğuz, Ö. (2008). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi (özel arı lisesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özünü, M. B. ve Bacanlı, F. (2015). Kariyer seçiminde aile etkisi ölçeğinin lise öğrencileri için Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 13(1), 13-32.
- Paloş, R. and Drobot, L. (2010). The impact of family influence on the career choice of adolescents. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3407-3411.
- Parmaksız, I. ve Avşaroğlu, S. (2012). Öğretmen adaylarının benlik saygısı düzeylerine göre iyimserlik ve stresle başa çıkma stillerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 11(2), 543-553.
- Patton, W. and Creed, P. A. (2001). Developmental issues in career maturity and career decision status. *The Career Development Quarterly*, 49(4), 336-351.
- Patton, W., Creed, P. A. and Muller, J. (2002). Career maturity and well-being as determinants of occupational status of recent school leavers: A brief report of an Australian study. *Journal of Adolescent Research*, 17(4), 425-435.
- Patton, W. and Lokan, J. (2001). Perspectives on Donald Super's construct of career maturity. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 1, 31-48.
- Pieterse, A. M. (2005). *The relationship between time perspective and career maturity for grade 11 and 12 learners*. Doctoral's Thesis, University of the Free State, South Africa.
- Polat, F.B. (2015). *Kariyer tercihini etkileyen faktörlerin mesleki olgunluk düzeyi üzerinde etkisi: lise öğrencileri üzerinde bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

- Powell, D. F. and Luzzo, D. A. (1998). Evaluating factors associated with the career maturity of high school students. *The Career Development Quarterly*, 47(2), 145-158.
- Roe, A. (1956). *The psychology of occupations*. New York: Wiley.
- Sahranç, Ü. (2000). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin denetim odaklarına göre bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Salami, S. O. (2008). Gender, identity status and career maturity of adolescents in Southwest Nigeria. *Journal of Social Sciences*, 16(1), 35-49.
- Santilli, S., Marcionetti, J., Rochat, S., Rossier, J. and Nota, L. (2016). Career adaptability, hope, optimism, and life satisfaction in Italian and Swiss adolescents. *Journal of Career Development*, 44(1), 62-76.
- Satan, A. (2014). Endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk ile karar stratejileri arasındaki ilişkinin analizi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 40(40), 133-145.
- Savickas, M.L., Briddick W.C. and Watkins C.E. (2002). The relation of career maturity to personality type and social adjustment. *Journal of Career Assessment*, 10(1), 24-41.
- Scheier, M. F. and Carver, C. S. (1985). Optimism, coping, and health: assessment and implication of generalized outcome expectancies. *Health Psychology*, 4(3), 219-247.
- Sekmenli, T. (2000). *Lise 1.sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Sezer, M. (2019). *Lise 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunlukları ile internet kullanım amaçları, sosyal medya tutumları ve medya okuryazarlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Sirohi, V. (2013). Vocational guidance and career maturity among secondary school students: an Indian experience. *European Scientific Journal Special*, 9(19), 381-389.
- Skorikov, V. B. (2007). Adolescent career development and adjustment. V. B. Skorikov and W. Patton (Ed.), *Career development in childhood and adolescence* in (pp. 237-254). Rotterdam, The Netherlands: Sense Publisher.
- Super, D. E. (1963a). Self concepts in vocational development. D. E. Super, R. Starishevsky, N. Matlin and J. P. Jordaan (Ed.), *Career development: self- concept theory* in (pp. 1-16). New York: Research Monograph series.
- Super, D. E. (1963b). Toward making self-concept theory operational. D. E. Super, R. Starishevsky, N. Matlin, and J. P. Jordaan (Ed.), *Career development: self-concept theory* in (pp. 17-32). New York: Research Monograph series.
- Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. D. Brown and L. Associates (Ed.), *Career choice and development* in (pp. 197-261). San Francisco: Jossey-Bass.
- Sürücü, M. (2005). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Sürücü, M., Konaş, H. ve Bacanlı, F. (2015). Üstün yetenekli ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleri. *Electronic Turkish Studies*, 10(15), 801-820.
- Şahin, K. (2010). *Ortaöğretim öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Şavluk, T. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin yordayıcılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şener, N. (2021). *Lise öğrencilerinin Holland kişilik tipleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Taşkıran, A. (2008) *Meslek lisesi öğrencilerinin okul iklimi algıları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Talu, E. ve Gümüş, G. (2020). Ergenlerde akran baskısı ve riskli davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 390-403.
- Ulaş, Ö. ve Yıldırım İ. (2015). Lise öğrencilerinde mesleki olgunluğun yordayıcıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 151-165.
- Ürün, E. A. (2010). *Lise öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile mesleki olgunlukları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Xiao, J.J., Newman, B. and Chu B.S. (2016). Career preparation of high school students: a multi-country study. *Youth and Society*, 50(6), 818-840.
- Watson, M.B. (2008). Career maturity assessment in an international context. J. A. Athanasou and R. V. Esbroeck (Ed.), *International handbook of career guidance* in (pp. 511-525). Germany: Springer Science+Business Media.
- Whiston, S. C. and Keller B. K. (2004). The influences of the family of origin on career development: a review and analysis. *The Counseling Psychologist*, 32(4), 493-568.
- Zeren, G. (1999). *Yabancı dil ağırlıklı lise, özel lise ve anadolu lisesi son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Extended Abstract

Introduction

Vocational maturity can be expressed as the development of some attitudes and behaviors regarding career choice. It is expected that these attitudes and behaviors of high school students will improve. It is known that high school students with a high level of vocational maturity make more logical decisions about choosing a profession. In this context, the aim of this study is to determine the predictive power of high school students' career choice, family influence, life orientation and career decision making on their vocational maturity scores. At the same time, in this study, it is aimed to examine whether the vocational maturity levels of high school students differ significantly according to gender, grade level, and parental education level. The study group of the research consists of 310 (159 female, 151 male) high school students attending the 9th, 10th, 11th and 12th grades. Life Orientation Scale (LOS-R), Family Influence Scale (FIS), Vocational Maturity Scale (VMS) and Personal Information Form were used to collect research data. Multiple Linear Regression Analysis, t test, one-way anova and kruskal wallis-h test were used to analyze the data. Regression analysis results, life orientation and career decision together explained 6.7% of the total variance regarding vocational maturity. Career decision making is the strongest predictor of vocational maturity, followed by life orientation. The ratio of family influence in career development to predict vocational maturity did not reach the level of significance. It was observed that the vocational maturity levels of the students did not differ significantly according to gender, grade level, education level of the parents.

Method

The data of the study were collected from 310 high school students who are attending two different state schools. The data collection tools of the research are the Vocational Maturity Scale developed by Kuzgun and Bacanlı (2019); The Family Impact Scale in Career Choice, adapted into Turkish by Özünlü and Bacanlı (2015), Life orientation Scale, adapted into Turkish by Aydın and Tezer (1991) and the Personal Information Form which developed by researchers. The measurement tools included in the research were applied to the volunteer students who were in the classroom on the day of data collection and participated in the research. This research is a relational study conducted to determine whether high school students' life orientation, family influence in career choice, and career decision-making to predict their vocational maturity scores or not. In relational research designs, researchers use the correlational statistical test to measure and describe the degree of association between two or more variables (Creswell, 2017). In the study, multiple linear regression analysis was used to analyze the relationships between the variables. Multiple linear regression is defined as the method of modeling the relationship between the dependent variable (vocational maturity) and the explanatory variables (family effect on career choice, life orientation, career decision-making status) in statistics (Ekiz, 2019). In order to test whether the vocational maturity level differs according to the gender level, the t test was applied to the data on independent groups. To test whether the level of vocational maturity differs according to perceived academic achievement, grade levels, and parental education levels one-way analysis of variance (One-Way ANOVA) was applied to the data.

Findings

The findings obtained within the scope of the research show that life orientation and career decision making explain 6.7% of the total variance regarding vocational maturity. It is observed that career decision making is the strongest predictor of vocational maturity, this is followed by life orientation. It is found that the ratio of the family effect to the prediction of vocational maturity in career development did not reach the significance level, however, the vocational maturity level of the students did not differ significantly according to gender, class level, education level of the mother and father.

Conclusion, Discussion and Recommendations

In this study, which aimed to examine whether the family influence, life orientation and career decision-making status of high school students on career development and choice predict their vocational maturity levels; it is seen that parental influence on career development and choice, life orientation and decision-making status (I have made my decision) together explain the variance regarding the total score of vocational maturity. In support of this research finding, it is seen that researchers stated that the most important social environment in self, professional self and career development is family (Super, 1963a); that parents' attitudes and behaviors have a significant impact on shaping their children's career development (Roe, 1956); family environment affects career development (Lent, Brown and Hackett, 1994). The results of the study show that life orientation is an important predictor of vocational maturity. Similar to this finding, it is seen that there are different studies in the literature on the relationship between career development and quality of life (Bozgeyikli and Doğan, 2015; Buyukgoze Kavas, 2016; Hirschi, 2011; Patton, Creed and Muller, 2002; Santilli vd., 2007). The results of the research show that having made a career decision (I made my decision) is the strongest predictor of vocational maturity. This research finding indicates that the vocational maturity scores of high school students who have made a career decision are higher than those who have not made their career decision. Based on this finding, it can be said that it is important to develop decision-making skills in practices or studies aimed at improving the vocational maturity of high school students. Super (1963a) states that decision making is an important factor in the development of career maturity. In this study the findings obtained from the comparison of students' vocational maturity levels according to gender variable show that there is no significant difference. This research finding supports the research findings made by (Çınar, 2011; Sürücü, Kontaş and Bacanlı, 2015; Şahin, 2010) as well as differs from the research findings made by (Altuntaş, Atlı and Kış, 2016; Bae, 2017; Çarkıt and Bacanlı, 2020). It was found that the vocational maturity scores of the students did not differ significantly according to the grade level; however, the vocational maturity level of 12th grade students is lower than that of 9th and 11th grade students. It is observed that the 10th grade students have the highest level of vocational maturity. This finding differs with the findings of the research, which found that as the grade level increases, the scores obtained from the vocational maturity scale increase (Kuzgun and Bacanlı, 2019; Pieterse, 2005; Ulaş and Yıldırım, 2015); however, did not find a significant difference between the vocational maturity level and grade level of the students in their studies (Kayaş, 2009; Sezer, 2019). There is no statistically significant difference between the vocational maturity total scores of the students and the education levels of their parents. Similar to the research finding (Akbalık, 1996; Sahraç, 2000; Taşkıran, 2008), did not detect a statistically significant difference between the education level of the parents and the vocational maturity levels of the students. In the study carried out by Çakar and Kulaksızoğlu (1997), a significant difference was found between the education level of the parents and the vocational maturity levels of the students. The findings of the study highlight the importance of career decision making and life orientation preferences in the positive development of high school students' vocational maturity levels. For this reason, it can be said that it would be useful to analyze the individual and social factors affecting the career decision in detail and to investigate their relationship with vocational maturity.